

178 . Răscruci | Comuna: Bonțida | Județ: Cluj | Punct: Râțul boilor/Râțul lui Bánffy | Anul: 2008

Anul: 2008

Cod RAN: 56247.05

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: descoperire funerară

Categorii sit: Domestic

Autori: Cornel Comorciuc, Alpár Dobos, Bogdan Doru Gligor, Ioana Marchiș, Ioan Stanciu

Instituții: Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Universitatea "Babeș - Bolyai", Cluj-Napoca, Institutul de Arheologie Sistemică, Alba Iulia, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca

Raport

Cercetarea arheologică preventivă s-a datorat construcției unei baze logistice, aflată în imediata vecinătate nordică a perimetrului în care pe durata campaniei 2007 a început investigarea unei așezări medievale timpurii (punctul Jucu de Sus-„Râțul Boilor”, de asemenea cercetare arheologică preventivă, nefinalizată, cu ocazia construcției fabricii „Nokia”). În mod cert, vestigiile din punctul Răscruci-„Râțul boilor”/„Râțul lui Bánffy” aparțin aceleiași așezări, marcând periferia nordică a acesteia (tocmai pe această linie se află și limita de hotar între comunele Jucu și Bonțida, respectiv satele Jucu de Sus și Răscruci).

Situl se află în apropierea râului Someșul Mic (pe malul vestic), între acesta și actuala șosea (respectiv cale ferată) Cluj-Napoca – Gherla. Imaginea de ansamblu a microzonei este dată de terenul parțial înmlăștinat chiar astăzi, străbătut de urmele unor vechi cursuri de apă (Someșul Mic și brațele sale) și grindurile presărate printre acestea. La o adâncime maximă de 0,30-0,40 m sub stratul de pământ arat în decursul vremii există o depunere constantă (grosime maximă de 0,40 m) de pământ negru, argilos, generat sub influența condițiilor de mlaștină, sub care, la adâncimi diferite, apare nisipul sau pietrișul geologic. Nivelul de călcare corespunzător locuirii medievale timpurii se află în partea superioară a acelui strat de pământ negru. În legătură cu locuirea atât de intensă a microzonei, în diverse perioade, fenomen oarecum surprinzător în raport cu aspectul său geografic, merită a fi precizată prezența în întreaga regiune a Someșului Mic a unor importante zăcăminte de sare, adeseori cu eflorescențe la suprafața solului. Segmentul de așezare cercetat se afla pe capătul nordic al unui grind, și astăzi ușor reliefat în raport cu terenul din jur.

Pe durata campaniei din anul 2007 au fost cercetate 352 complexe arheologice, adică locuințe parțial adâncite în sol, diverse amenajări gospodărești (multe construite la suprafața vechiului nivel de călcare), printre care și câteva fântâni. Este surprinzătoare utilizarea intensă a pietrei în sistemul constructiv al acestora (inclusiv „temelii” pentru construcțiile de suprafață ori era folosită la consolidarea pereților locuințelor adâncite), inclusiv a materialului adus din ruinele fermei (?) romane aflată în apropiere. De fapt, pe întreaga suprafață a parcului industrial TETAROM III (clădirea fabricii „Nokia” și utilitățile acesteia ocupă o mică porțiune) se afla un foarte important complex de situri. În vecinătatea sud-vestică a așezării din sec. VIII se afla un sat din sec. XI-XII, identificat pe teren, iar în incinta amintitei construcții romane, situată în apropierea celor două așezări, au fost parțial cercetate cimitirele celor două așezări medievale timpurii (cel al așezării din sec. VIII este biritual).

În campania 2008 a fost excavată o suprafață totală de 4056 m², fiind integral cercetat segmentul nordic al așezării. În total, este vorba despre 48 complexe arheologice, adică 5 locuințe parțial adâncite în sol (una dintre ele sigur și atelier pentru prelucrarea fierului), 4 cuptoare în aer liber (două din lut, cu groapă de alimentare, celelalte din piatră) și alte amenajări, la suprafața vechiului nivel de călcare sau adâncite (de remarcat o fântâna cu o structură de lemn și piatră la bază, foarte bine păstrată). Este interesant un șanțuleț

liniar (cx. 396), surprins pe o lungime de peste 16 m, care, foarte probabil, indică baza ușor adâncită a unei îngrădituri pentru animale.

Locuințele sunt rectangulare, de cele mai multe ori de formă aproape pătrată, cu stâlpi în colțuri, uneori aceștia fiind surprinși și pe mijlocul laturilor. Încercarea de a adapta mediului natural local acest model de locuință, adâncită, este ilustrat și de faptul că uneori porțiunea inferioară a gropilor a străpuns ușor chiar și stratul de pietriș nativ. Două dintre aceste complexe nu aveau instalație pentru foc, astfel că rostul lor ca locuințe propriu-zise rămâne sub semnul întrebării. În rest, cuptoarele au fost construite din piatră, în parte reutilizând piatră de carieră, râșnițe sau cărămizi și olane recuperate din construcția romană aflată în apropiere (unde se află și cimitirul așezării).

În imediata vecinătate a fântânii (cx. 379a) se aflau mai multe gropi care au servit la extragerea lutului. După utilizarea acestora întreaga suprafață a fost acoperită cu pietriș, asemenea unui pavaj (terenul trebuie să fi fost umed), peste care ulterior s-a umblat, deasupra acestuia fiind găsite materiale arheologice. Prezența fântânii și exploatarea lutului în imediata sa apropiere ar putea indica un atelier pentru producția ceramicii, dar cuptoare pentru arderea acesteia nu au fost identificate (eventual cele două cuptoare de lut, amenajate în aer liber, însă destinația obișnuită a acestora este una casnică). În orice caz, acest segment de la marginea nordică a așezării pare să fi fost destinat cu precădere unor activități economice (atelier pentru prelucrarea fierului, poate și un altul pentru producerea ceramicii, o îngrăditură de dimensiuni mai mari, pentru animale), în interiorul căruia existau și locuințe.

Partea majoritară a inventarului o constituie ceramica, modelată la roata înceată, cu decorul specific epocii medievale timpurii (doar câteva fragmente au fost sigur modelate la roata rapidă). Aproape că lipsesc oalele lucrate cu mâna (un singur fragment), în schimb sunt mai numeroase țesturile de lut, uneori de dimensiuni mari. Destul de numeroase sunt piesele mărunte de fier, remarcând un fragment de lingou. De altfel, un aspect aparte al așezării în ansamblul său este dat de frecvența mare a obiectelor de fier finite, dar și a zgurii sau a lupelor.

Poziția cronologică a așezării poate fi fixată mai ales cu ajutorul a doi cercei de bronz cu corpul semilunar și pandantiv stelat, databili în sec. VIII, mai probabil în a doua sa jumătate. Dar, este de presupus că locuirea de aici a evoluat pe durata mai multor etape, relațiile de superpoziție între complexe fiind relativ numeroase.

Materialul arheologic recoltat se păstrează la IAIA Cluj, urmând a fi cedat după prelucrare Muzeul Municipal Gherla.

Informații suplimentare online

[Raportul 4180 din cronică.cimec.ro](http://raportul4180.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
